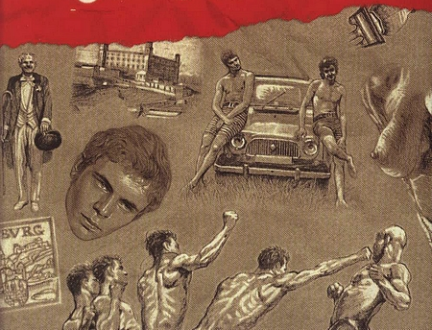

BORIS FILAN BRATISLAVSKÉ KRUTOSTI

Boris Filan
**BRATISLAVSKÉ
KRUTOSTI**

Boris Filan
**BRATISLAVSKÉ
KRUTOSTI**

slovar

Text © Boris Filan 2008

Slovak Edition © Vydavateľstvo SLOVART, s. r. o.,
Bratislava 2008

ISBN 978-80-8085-655-7

OBSAH

Úvod	
Ten správny výraz	10
Cez plece	18
Balkán	27
Kajto – Kráľ korza	29
Hráme na malé!	36
Šúlaná a vybíjaná	39
Krása bez závoje	42
Človeče, nezlob se	47
<i>Nové človeče</i>	48
<i>Pačisi</i>	49
Matrioška	51
Kino Čas	56
Jesť kvety	61
C'est si bon!	63
Naši sú naši	67
<i>Tretí polčas</i>	69
Blava	71
DPMB	74
Grandka	77
Betónová symfónia	79
Na Poľnej 21	81
Sesternica v bielom	85
Keď sa sypalo	92
Vášnivý tanečník	95

Ochutnaj, Ferinko	98
A bolo svetlo	103
Čierne na bielom	105
<i>Udalosť</i>	107
Nebo, peklo, raj	108
PF – BF	113
Stromy to sú z dreva básne	118
Prvá telka	121
List bývalým členom V-klubu	124
Jeden stačí, dva sú málo	128
<i>Zrodenie z peny</i>	131
Balkónová scéna	139
Už jeseň platí listím	143
Lubote	145
<i>Lubošova finta</i>	148
Pozor, zákruta!	151
Ententiky, dva špendlíky	162
Prevažne hmlisto	168
Letecké nešťastie	171
Čáry-máry fuk	173
Ruža pre mamu	179
Prvá výplata	182
Lunapark mojej hlavy	184
Kinečko	186
SNG	190
Socscén	191
Staliňák	193
Haló, haló	197
Ženičkátol	201
Žiarivé slnko Západu	210
Potkaní raj	217

ÚVOD

Pri písaní knižky je vždy dobré vedieť, aký bude začiatok a koniec. Začiatok som mal hotový už dávno. *Keď ma moje staré mamy prvý raz po narodení uvideli, jedna povedala: „Preboha, aký je škaredý!“ A druhá na to: „Nevadí. Hlavne, že je náš.“*

A toto bude záver: „*Šlak ma z teho ide trafit! Sláva na veky. Amen!*“

Môj otec sa volal Ľudovít, kamaráti ho volali Lulo a ja som mu hovoril Padre. Moja mama bola krštená ako Adelaida a nikto jej nikdy nepovedal ináč ako Bejby. Len ja som ju pár rokov volal podľa jednej knižky o africkej rodine Nini. A ona mňa Zozo. Jedna moja stará mama sa volala Jolana, ale moja mama s bratom Otuškom (Ottom) ju volali Omi a tetu Helenku volali Keni. A mňa Otuško volal Migrifič. Druhá stará mama bola Alžbeta a oslovovali ju Bözke. Môj najmilší strýko mal krstné meno Jozef a hovorili mu Ďuri. Môj nevlastný starý otec ma volal Decko, aj keď som už mal tridsať rokov a bol som od neho o pol metra vyšší. Môj mladší syn Oliver ma volal Mabo, ja jeho Oldřišku a svojej žene hovorím Piprík. Aj ona ma volá Piprík, ale iba keď to nikto nepočuje. Odkedy som dospelý, tak ma všetci, vrátane oboch synov, volajú Borisko.

Pamätám si číslo telefónu Paliho Hammela, keď sme mali sedem rokov: 577 06. Aj on si pamätá vtedajšie naše: 661 88. Svoje dnešné čísla telefónov si nepamätáme, lebo sme ich nikdy nevedeli. Máme ich uložené v mobile.

Je pozoruhodné, že máme vo svojej mysli mechanizmus, ktorý nám umožňuje považovať samého seba ročného aj šesťdesiatročného za tú istú osobu.

Moji rodičia sú rodení Bratislavčania. Keď sa mama vydávala, vyzerala ako americká herečka. Otec pripomínal vlasmi, očami aj fúzmi mladého Stalina. Na fotografii tvorili spolu dokonalý pár. V skutočnosti si boli vzdialenejší, ako keby otec žil v mongolskej jurte a mama vo vile v Kalifornii. A tak približne sa aj rýmovali. Mali pár skvelých vlastností a veľa neznesiteľných. Všetky tie druhé som po nich zdedil. Som v podstate gruzínsky mešťiak narodený v Bratislave.

Narodil som sa v starej Bratislave, v okolí Palisád, kde ešte doznievala prvá republika: voňavé obchodíky, oknári, lacní Jožkovia, noblesa v domácnostiach. Keď som mal štyri roky, presťahovali sme sa na bratislavské predmestie, na Poľnú ulicu. Môj štyridsiaty ôsmy rok sa odohral v päťdesiatom treťom. Dostal som sa medzi drsné decká, ktoré nemali čo jesť, doma ich bili ako hadov, každý mal doma ožrana a prví milenci dievčat boli ich otcovia. Našťastie som rýchlo vyrástol a zmocnel. Na Poľnej sa dal rešpekt vybudovať iba silou. Tam si bolo treba všetko vybehať, vykopať a vyfackať.

Mami, nikdy ti neodpustím, že si sa ma ako dvojročného vypytovala, kde mám krídelká. A ja, zneistený, vyľakaný, zmätený, som nešikovne klamal a priznával sa, že som ich stratil. Pripadalo vám to zábavné. Mne teda nie.

Keď som bol malý, moji starí rodičia sa nedokázali naučiť nové, socialistické názvy ulíc. Znervózňovalo ma, že Ulici Červenej armády hovoria Grösslingová, Ulicu Československej armády volajú Špitálska a Leningradská bola pre nich Laurinská. Prišiel rok 1989 a onedlho sa uliciam vrátili ich pôvodné názvy. Ale ja stále používam

tie socialistické, na nové si neviem zvyknúť. A môj syn je zo mňa besný. Nechápe, prečo keď idem na Grösslingový, hovorím o akejsi Ulici Červenej armády, namiesto po Šancovej idem po Malinovského a o Krížnej hovorím ako o Steinerke. Lenže ja mám v softvéri svojej hlavy socialistickú mapu a nemám silu vymeniť ju za tú novú, čiže pôvodnú starú.

Keď ma moje staré mamy prvý raz po narodení uvideli, jedna povedala: „Preboha, aký je škaredý!“ A druhá na to: „Nevadí. Hlavne, že je náš.“

Najvýznamnejší objav svojho života som spravil ako desaťročný chlapec v kabíne starého výťahu firmy Skočovský a spol. Ferdinand Skočovský, inžinier, vynálezca a básnik o možnostiach svojich výťahov istotne vedel. Pre každý prípad sa poistil informáciou, ktorá bola malým čiernym plastickým písmom vypísaná na bielej tabuľke pripevnenej v každom výťahu hneď vedľa tlačidiel na voľbu poschodia. Deťom do štrnástich rokov bol bez sprievodu dospelých vstup do výťahu zakázaný. Samozrejme, veď to, čo vedel Ing. Skočovský, vie každé dieťa. On sa to nenaučil, iba ako jeden z mála dospelých to nezabudol.

Vo výťahu treba v prípade potreby stisnúť dve tlačidlá súčasne. Napríklad päťku a trojku. Kabína vás vynesie do výšky päťdesiateho tretieho poschodia. Ak súčasne stisnete aj celkom spodné červené tlačidlo, výška sa vynásobí desiatimi.

Ing. Ferdinand Skočovský vedel, že vo vesmírnych rozmeroch nemá smer hore alebo dole žiaden význam. Je to iba vec dohody a konvencie. V skutočnosti sa pomocou jeho výťahov dalo dostať k a m k o ľ v e k.

Prvý raz som sa vybral na výlet do dvestodesiateho poschodia. Videl ma iba jediný človek, dostatočne triezvy aj opitý, aby pochopil, čoho bol svedkom, a hneď to aj zabudol. Stál na chodníku a usmieval sa pri pohľade na rozžiarenú výťahovú kabínu, ktorá sa pomaly vznies-

la nad strechu domu a pomaly stúpala a stúpala, až sa preňho zmenila na hviezdu. Pocit nevýslovného šťastia naňho pôsobil ako na malé deti a psíkov. Od šťastia sa poštal.

Kabína prestala stúpať a vznášala sa vo vzduchu ako svietiaci balón. Čupol som si k škáre medzi dverami a videl som našej učiteľke hudobnej výchovy pod sukňu. Bola to žena obrovská ako mladí zápasníci sumo. Bola vysoká a rozľahlá, v tom čase sa takým ženám hovorilo, že sú ako *montgolfiéra*. Na hlave mala drdol na čierne zafarbených vlasov. Oči mala zvýraznené ako herci divadla kabuki. V škole sedávala pred lavicami, nohy s námahou preložené jedna cez druhú. Sukňa sa jej vytiahla cez tučné stehná. S Palim Hammelom sme sa pokúšali pod tú sukňu nazrieť tak dlho, kým nás za trest neodviedla k riaditeľovi na pokarhanie. Už si nepamätám, ako nás potrestal, ale zdalo sa, že to, čo sme robili, považoval za dobrý nápad. Teraz cez škáru vo dverách výťahu som konečne videl, čo mala naša učiteľka hudby medzi nohami. Nekonečnú cestu z modrého zamatu. Odchádzal po nej zástup strieborných samčích stôp.

Celý výlet trval iba niekoľko minút. Báľ som sa, že ma naši pristihnú, ako sa vozím vo výťahu bez sprievodu dospelej osoby, a otec ma nakope do zadku. V skutočnosti sa ma môj otec nikdy nedotkol, ale vyzeral, že by mi dokázal odtrhnúť hlavu. Mal násilnícke obočie a diktátorské čierne oči. Bol rodený Bratislavčan a vyzeral ako Gruzínek. Už nežije. Zavraždila ho sestrička na oddelení, kde ležal. Mal problémy s chrbticou, ochrnuli mu nohy. Sestrička menila plachtu, prezliekala mu pyžamu a vetrala, aby do izby vošiel čerstvý vzduch. Jej kolegyňa pootvorila dvere a sestričke povedala, že má telefón. Volal jej priateľ. Sestrička odišla, nechala v izbe s otvoreným oknom môjho otca polonahého a vrátila sa o hodinu. Otec už mal belasé nohy a pery, bol podchladený, dostal zápal pľúc a o tri dni zomrel. Mal sedemdesiatpäť

rokov. Myslím si, že sa mu už nechcelo žiť. Ale istotne ani takto zomrieť.

„Tak to chodí.“

„Zvláštne zomrel ten stíhací pilot, čo býval v Octárni. Pokazila sa mu mašina a on sa katapultoval. Pristál s padákom v korune starej borovice. Bol január, večer, mínus desať stupňov. Pilot sa odrezal od popruhov padáka, zliezol zo stromu. Vyzliekol sa do slipov, poukladal si veci, ľahol si na sneh a zaspal. Našli ho zamrznutého na kosť.“

„Ale čo ten mladý Nór? To som čítal v novinách. Viroológ Webster skúmal na tuleňoch chrípkové vírusy. Jeden deň ho sprevádzali stážisti. Keď sa pozerali do hrdla tuleňovi nakazenému vírusom K 427, tak tuleň kýchol a v tej chvíli spadlo z tváre rúško nórskeho medikovi. Nakazil sa tou chrípkou a o tri týždne zomrel.“

„Vieš, ako zomrela naša teta? Mala tri infarkty. Lekár jej zakázal horúce kúpele. Ale ona bola zvyknutá, že ju jej sestra vždy v piatok o štvrtej vykúpala, vytiahla z vane, osušila. A keď ten piatok Omika meškala, tak si Keni napustila vaňu, vliezla do nej a dostala štvrtý infarkt. A ležala tam vo vani, prstami na nohách vytiahla zátku, a keď jej sestra prišla o šiestej domov, tak už ju nevnímala. Zomrela nahá v prázdnej vani.“

„No a ako zomrela naša stará mama. Bola srdciarka, a keď mala sedemdesiat rokov, tak jej lekár vymyslel strojček na podporu srdca. Operácia sa podarila, srdce sa rozbehlo, ale uvoľnila sa dáka krvná zrazeninka a ona dostala mozgovú príhodu. Celá ochrnula. Deväť mesiacov ležala v Prievoze a to srdce na batériu jej nedovolilo zomrieť.“

„Moja babka zomrela nádherne. Na vecku. Zatlačila a bolo po nej.“

„Tak to chodí.“

„To sú tuzexové smrte. Okolo päťdesiatky sa zohneš, praskne ti v hlave žilka a je po tebe.“

„Kurňa, a ako zomrel Wolker? Napísal si sám epitaf. Zde leží básnik...“

„Nenormálne zomreli za Bratislavou tí dvaja Srílančania. Dostali sa až sem, chlap ich pašoval v cisterne. Oni chceli vidieť, kde sú. Otvorili kryt, vystrčili hlavy a presne vtedy išli pod mostom. Fik a boli bez hlavy.“

„A Vaverka? Ten technik. Obrovský chlap s ohnivočervenými vlasmi až do pol chrbta. Išiel do pivnice niečo opraviť na elektrine. Našli ho tam až na druhý deň. Vlasy mu stáli ako drôty. Pero mu stálo. Ale mozog mu už nestál. Telo žilo asi štyri roky. Elektrina mu vypálila mozog.“

„A vieš, ako zomrela Omama? Na rakovinu žľzníka. Za týždeň z nej spravili narkomanku. Keď som ju bol navštíviť, tak kliala ako maďarský kočiš. Chcela morfiom. Do druhého dňa sa zmenšila o polovičku. Bol Štedrý večer. Keď som vošiel do izby, už nevnímala. Ležala a robila rukami a nohami pohyby, ako keby sa šplhala po lane. Ako keby sa šplhala do neba.“

„Tak to chodí.“

„A Jano? Praskla mu aneurizma. To je bublina na tepne, ako keď máš defektnú pneumatiku. Prd, a je po tebe. V lepšom prípade. Jemu to prasklo, ale nezomrel. Otvorili mu hlavu, zaviazali mu tepnu akýmsi americkým materiálom. A potom šesť rokov žil ako posraný, bál sa kýchnuť, prdnúť, dať si kávičku. Ale aj tak tomu neušiel. Ležal som s chrbticou na Kramároch a jeho tam priviezli. Presne vedel, čo sa deje. Americký obal začal premokať a likvidoval mu mozog. Každý deň mi hlásil, že zas zabudol plno slov. Odchádzal ako ten komputer v Odysei 2000. Už si nepamätal žiadne filmy, názvy kníh. Ale ešte napísal list, kde rozdelil svoj majetok. Chodil tam za ním krajčír a bral mu mieru na oblek do truhly. Chápeš to?“

„Tak s hlavou to mal najlepšie riaditeľ našej školy. Tomu sa spravil nádor na mozgu a on úplne stratil reč, vedel povedať iba: ‚Tu Bratislava, tu Bratislava!‘ A keď už bolo jasné, že je po ňom, tak sa okolo neho zhromaždila rodina a plakali. Hovorili mu, ako ho majú radi a ako im bude chýbať. A on im chcel povedať, ako ich

má rád on, ale z úst mu vyšlo: „Tu Bratislava, tu Bratislava!“

„Ale ako zomrel Čechov. Mal rakovinu a strašné bolesti. Prišiel lekár a videl, že už nie je žiadna nádej. Spýtal sa manželky, či má doma šampanské. Nemali, tak bežala do obchodu, kúpila fľašu sektu, otvorila ho, naliala a zanesla Antonovi Pavlovičovi. On zobral čašu do rúk a povedal: ‚Á, šampanské, to sme už dávno nemali.‘ Napil sa, otočil sa k stene a zomrel.“

Tú historku milujem. Používali sme ju pri žúroch. Keď už sme pili tri dni, tak sme ešte otvorili sekt, napili sme sa a povedali sme: ‚Á, šampanské, to sme už dávno nemali,‘ a zomreli sme.“

Ale to nebolo všetko, Čechov zomrel v nemeckých kúpeľoch. Viezli ho domov vlakom v truhle, ktorá bola uložená v chladiacom vagóne s nápisom *Kaviár*. V tom istom vagóne viezli aj truhlu zosnulého cárskeho generála. Samozrejme, že zriadenci truhly zamenili a Čechova vyniesli po červenom koberci so všetkými poctami a generála iba tak zadným vchodom.“

„Tak to chodí.“

„Tu za roh sme chodili žúrovať. K Otušovi. O poschodie nižšie býval režisér, strašný nervák. Dvadsaťpäť rokov bol asistent. Celý život túžil režírovať naozajstný celovečerný film. Nakoniec mu ho dali. Veľký, angažovaný. On ten film roztočil, v polovičke zistil, že to nemôže ani zastaviť, ani dotočiť. Našli ho obeseného na šnúrkach od topánok. Obesil sa poklačiačky.“

„Ako sa zomiera normálne?“

„Tak, že to vzdáš. Veľa starých ľudí v nemocnici zomrie krátko po svojich narodeninách. S vypätím všetkých síl vydržia, lebo prídu rodinní príslušníci. A keď sa to stane, zomrú.“

„A čo podenky? Tie čo majú povedať, keď žijú iba jeden deň?“

„Chalani hrali na tréningovom ihrisku futbal. Jeden chalan dal krásny gól, od radosti skočil na horné brvno

bránky, tá sa s ním zvalila a rozdrvila mu hlavu. Nieкто hovoril, že prasklo zaistovacie lanko a nieкто tvrdí, že tam ani nebolo.“

„Tak to chodí.“

Moja teta sa v päťdesiatich piatich rokoch vydala za svojho o tri roky mladšieho švagra Vojtecha. Ako jeho šiesta manželka. V svadobnú noc si ľahli do postele oproti sebe, opreli si chodidlá o chodidlá a začali pohybovať nohami, ako keby sa bicyklovali. Ten chlap mojej tete prikázal, aby privrela oči, a medovým hlasom jej básnil, akou nádhernou krajinou sa na bicykli vezú. Že už sa blížia k hotelíku, v ktorom majú rezervovaný prepychový apartmán. Celý čas sa pri tých rečiach pozeral mojej tete pod flanelovú nočnú košeľu, až sa mu postavil. Za tú jednu noc navštívili päť hotelíkov. Ale o týždeň Vojtech požiadala o rozvod, lebo sa dozvedel, že jeho tretia manželka dedila. Opustil svoju tetu, ale keď zistil, že žiadne dedičstvo neexistuje, tak sa k nej znova vrátil a znova sa každú noc bicyklovali od hotelíka k hotelíku, až kým Vojtech v tej posteli nedostal infarkt. Zomrel s úsmevom víťaza cyklistickej etapy na tvári. Všetkých šesť manželiek na pohrebe srdcervúco plakalo, pod závojom im pred zaslezenými očami bežal film nádherných ciest, očarujúcich krajín a útulných hotelíkov, ktoré s ním na postelnom bicykli prešli.

Lebo život je pohyb. Pohyb je niečo úžasné.

Firma Skočovský a spol. mávala zastúpenie na celom svete. Jej spoľahlivé výrobky mi roky poskytovali vynikajúce a bezpečné služby. V kabínach ich výťahov som si mohol zopakovať celé planetárne putovanie Malého princa. Podľa potreby som sa voľne pohyboval v časopriestore, takže som mal to potešenie a česť stretnúť aj pána inžiniera Skočovského. Bol to vysoký, mierne prirhbený pán s dôstojnou lysinou, anglicky pristrihnutými fúzmi a múdrymi hnedými očami. Nosil perfektne

ušité obleky so škótskym vzorom a hnedo-béžové topánky od firmy Salamander.

„Deti lietajú zadarmo, v dospelosti už musíte tie kabíny poháňať sám,“ povedal mi Ferdinand Skočovský.

Nemusel mi vysvetľovať čím –, žili, pili, fajčili a milovali sme ako besní.

Ale azda neúmyselne zabudol dodať, že jeho kabíny majú neskutočnú spotrebu času.

Aj tak by to bol hovoril zbytočne. Čo sa tejto položky týkalo, bol som miliónár.

Všetci sme boli m i l i o n á r i. Výtahové kabíny štartovali jedna za druhou. Silou svetla sme sa v nich premiestňovali nočnou Bratislavou. Vzdialenosti neboli veľké, ale vzduch bol strašne hustý. Poháňané výbušnou zmesou prvéh lások, hudby a zvedavosti sa menili na hrdzavé škodovky, miniponorky, telefónne búdky, nočné vlaky, požičané byty, pivnice a zrušené sklady. Poskytovali nám nevyhnutnú samotu na naškriabanie zhustených poznámok – fľaše posielané v správe –, žiadne mobily, poctivé listy, alebo nekončiace telefonické rozhovory. Boli azylom našich zimných objímaní. Potápali sme sa v nich do priehľadných zátok pri ostrove Hvar, stúpali ako v lanovkách na snehom zaviate neprístupné horské chaty. Z ich dverí sme vystupovali na koncertné pódia, do zadymených rozťancovaných klubov a na terasy letných vinární. Tie kabíny voňali potom víťazného zápasu, dievčenskou pokožkou, čerstvo umytými vlasmi, červeným vínom, príjemným strachom a netrpezlivosťou. V takej kabíne sme sa s Miškom preplavili cez daždivé popoludnie na Pavúčiu haciendu, aby sme cez mikroskop kofoly s rumom preskúmali každý milimeter Halinkinej nahoty. Taká kabína vyniesla na tisíce poschodie noci Paľka s Nenežnou Medvedicou, ktorú sme sladko zbavili srsti. V takej kabíne sme s Čikim tlačili pred sebou na fúriku pohody biele vankúš Kakaovkinho nádherného zadku. Skočovského

výtahové kabíny pripevnené pod padákmi našich hlášok s čľapotom pristávali na hladinách polnočných jazier, menili sa na útulné vane a posteľe široké a dlhé ako štartovacia dráha. Jedna kabína pristála v podobe zelenej škodovky na Ulici 29. augusta. Šoféroval ju vyľakany policajt. Na zadných sedadlách sme driemali my dvaja s Palim. Tak nás tam našiel na svitaní Paliho otec. Pozrel sa na nás cez stiahnuté okno a láskavo povedal: „Keď sme my boli mladí, tiež sme z ú r i l i až do rána.“ Ďakujem vám, pán Hammel. To bol ten správny výraz.

CEZ PLECE

*Už sa chlapec z detstva poberá
Už prerástol všetky čiarky na dverách
Už sa chlapec z detstva poberá
Cez plece sa za ním pozerá*

Na našu ulicu chodievali potulní drotári. Pokrikovali: „Drótovať, hrnce flékovat!“ Opravovali hrnce, lavóry, plechové vaničky. Nám najčastejšie opravovali kastróly. Varilo sa na ohni a hrnce sa používali tak dlho, až sa prepálili. Drotári prepálené miesto očistili a diery zaplátali plátkom alumínia prichyteného rozklepaným nitom. Drotári boli vysušení unavení chlapi s resignovaným vyhladovaným pohľadom. My deti sme stáli okolo nich, nakúkali sme do krošne, v ktorej mali pláty plechu, klince, kladivká, zvinutý drôt a starú spájkovačku, ktorá sa rozhrievala v ohni cez dvierka sporáka. Drotári nenáhľivo pracovali v kúte dvora. Opravili hrnce a lavóry, dostali tanier rascovej polievky, kúsok chleba, pár korún. A išli ďalej. Už svoju púť končili, nebolo pre nich dosť práce, ale ešte nedokázali prestať.

Koberce nám chodil prášiť legendárny Schöner Náci. V detstve mi nepripadal exotický, ako ho popisujú teraz. Prvý raz som ho videl na korze. Chodili sme na zákusky k dnešnému Mayerovi a Schöner Náci tam mal svoj stôl. Bol vždy oblečený ako operetný šľachtic, čierny frak, motýlik, biele rukavičky, palička, čierne lakovky s bielymi gamašami. V ruke mal kvety, pár darčekovo zabalených

balíčkov, ktoré boli prázdne. Na tvári nosil masku úsmevu a v troch rečiach zdravil paničky: „Ruky bozkávam.“ Ako dieťa som sa ho bál, ale hlavne ma miatol. Ako všetci klauni. Mám anténu na cudzie vyžarovanie, ale v detstve bola stokrát citlivejšia. A Schöner Náciho vlny som nedokázal spracovať. Boli to nejaké slová, ale ničomu som nerozumel. Nedokázal som rozoznať, či je milý, nebezpečný, veselý, alebo vypnutý. Raz za mesiac nám chodil prášiť koberce. Prišiel vždy v tom istom fraku, cylinder na hlave, vychádzková palička v ruke. Starej mame pobozkal ruku. V kúpeľni sa vyzliekol, frakové oblečenie si pedantne uložil na stoličku, prezliekol sa do starých nohavíc a do vesty. Prezlečením sa zmenil na obyčajného chlapíka. Na celkom obyčajného nie, pamätám si, že ma udivoval jeho účes, do vlín nakulmované a starostlivou cestičkou rozdelené vlasy. Mal chudé, ale svalnaté ruky so zvädnutou kožou. V ľavom kúte dvora bol do zeme zapustený veľký kovový *pracháč*, na ktorom sme sa hojdali, ale pre detské ruky mal trošku hrubú hornú rúru, tak sme rýchlo popadali. Schöner Náci dostal od starej mamy „praker“, kefu a vedro s octovou vodou. Dlhو, dôkladne a trpezlivo koberce prášil a čistil. Potom si vypýtal uterák, mydlo, v kúpeľni sa nekonečne dlho umýval a vyšiel z nej znova ako Schöner Náci. V kuchyni mlčky vypil bielu kávu. Na kuchynských dverách sme mali sklo s vybrúseným vzorom. Tajne som Schöner Náciho pozoroval z chodby. Na okrajoch malo sklo v dverách hrany, ktoré lámali svetlo, videl som cez ne Schöner Náciho obkoleseného žiarivou dúhovou aurou. Vždy som bol sklamaný, že ju nemá, aj keď vyjde z kuchyne, bola by mu pristala. Nikdy ma neoslovil, neusmial sa na mňa, myslím si, že ma nevnímal. Keď dnes preosievam svoje pocity z neho, tak neviem, aký bol, ale určite nebol veselý, ani šťastný. Hovorím si, že Schöner Náci bol bratislavský Michael Jackson.

Na oknárov sa vždy už čakalo. Chodili v pravidelných intervaloch. Ani neviem, či ten istý, alebo vždy iný. Chlap

s drevenou krošňou plnou okenných tabúľ vošiel cez bránu, postavil sa doprostred dvora a kričal škrípavým mocným hlasom: „Ókna robyt, ókna!“ Zložili krošňu na zem a čakali na objednávku. Kto potreboval, priniesol okenný rám s rozbitým sklom. Oknár dlátkom povylamoval ostré črepy, vypáčil zaschnutý git. Stáli sme okolo a ani sme nedýchali. Oknári mali malé kladivko a v ňom zapustený kúsok diamantu. Podľa dlhého kovového téčka si zarezali potrebnú veľkosť skla. Okraje odlomili. To bola naša korisť, mali sme sa na čom porezať. Oknár vložil sklo do rámu a otvoril plechovicu s čerstvým gitom. Starostlivo vytrel rám, aby sklo držalo. Čerstvý git voňal ostro, mal hustú, ale vzrušujúcu vôňu. Ako zasychal, tak ju postupne strácal. Časom stuhol, potom ho vždy niekto zatrel bielou farbou a v lete už začala farba jemne praskať a git sa začal nezadržateľne rozpadáť. Ale kým bol čerstvý, tak predstavoval neodolateľné lákadlo. Bola to rozkoš a nepredstaviteľný priestupok. Keď ste chlapec, tak nemáte v sebe silu to nespraviť. Čerstvý git sa dá palcom vytrieť z rámu a môžete ho dlho mäkušiť. Vyškriabaný git bola plastelína pre chudobných. A plastelína bola v mojom detstve zázračná prahmota, z ktorej sa dali ušúľať a vytvarovať celé malé svety. Plastelínu predávali v papierových škatuľkách, vedľa seba poukladané rôznofarebné šúľky. S panenskou plastelínou sa dala spraviť panáčikovi žltá hlava, zelený klobúčik, modré telo s červenými gombíkmi. Moja mama tvrdí, že dobre oblečený muž nikdy na sebe nemá viac ako dve farby. Výnimka je, ak je ten muž z plastelíny. Pri druhom použití, aj pri všetkej snahe, sa plastelíny pomiešali a vznikla plastelínová farba. Pre čosi bola sivá, s rôznofarebnými pruhmi a závojmi. Ako keď sa benzínová škvrna rozplýva v kaluži. Je zaujímavé, že zápach gitu a benzínu majú niečo spoločné, ešte aj pílený a mokrý kov. Ale je veľký rozdiel vo vône, či sa kov píli, alebo brúsi. Pílený má dlhú vláčnu vôňu, brúsený krátku a ostrú, ako keby s kovom nabrúsili aj jeho vôňu. A vôňa po vrtaní do kovu je ešte iná, zamotaná

a ovisnutá. My sme bývali pri garážach a autodielni, takže tam sa v jednom kuse niečo robilo s plechmi a súčiastkami. A po daždi sme mali na hranie obrovský výber kaluží s dúhovými olejovými škvrnami. Prstom sa v nich dali vytvárať neskutočne obrazy, surrealistické tvary. Niekedy sme sa hrali, že je to obloha a škvrnny sú oblaky, ale o chvíľu to už bolo more, cez ktoré kráča obor, ktorý má nohy z našich prstov. Kaluže s benzínovou škvrnou boli krásne a pominuteľné ako opitý sen. Git bol plebejskejší, drsnejší ako plastelína. Nemal v sebe jej vláčnosť a hodvábnosť. Čerstvá plastelína provokovala chuť do nej zahryznúť – git nikdy.

Keď niekoho odhalili, že vyškriabal čerstvý git z okenného rámu, čakal ho krutý trest. Facky, kopance do zadku. Vždy vás niekto prichytil pri čine, alebo vás niekto videl a nažaloval to. Na našej ulici sa v jednom kuse udávalo. Pravdivo aj falošne, z pomsty. Niekto raz začal a bolo to ako šikana na vojne, reťaz zla nemala konca-kraja. Najzdrvivúcejšie boli priame svedectvá hodnoverných dospelých, rodičov, učiteľov. Menej hodnoverné boli udania starých ľudí a takmer žiadnu hodnotu nemali vzájomné zákerné žaloby detí. Celkom na dne rebríčka dôveryhodnosti boli výpovede dievčatiek proti chlapcom.

Na ulici alebo v triede bývala vrchnosťou uznávaná *žalobaba*, ktorou všetci opovrhovali, ale báli sa jej. *Žalobaba* bolo dievčatko, *krivošťalka*, ktorá sa vždy vyskytla tam, kde sa niečo stalo. Mala neúnavné oči a nemilosrdne každého udala. *Žalobaba* bola nepodplatiteľná a nemala pud sebazáchovy. Bolo jasné, že ju za to, čo robí, stihne nenávisť a trest. Ale možno, že aj nie. *Žalobaba* si bola vedomá svojej moci, svojej prevahy nad nami, vyplývajúcej zo spojenia s dospelými. Deti sú zbabelci. Ublížia iba slabšiemu, nechránenému. Nakoniec naša pomsta skončila pospevovaním nevydareného posmešku: *Žalobaba žaluje, pod nosom si maľuje. Žalobaba nežaluj, pod nosom si nemaľuj.* To bolo slabé, takmer nič, toho sa